

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці мотиваційного компонента підготовки майбутніх учителів початкової школи до зазначеного виду діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів: монографія / Н. Г. Баліцька, О. А. Біда, Н. Й. Волошина та ін.; за заг. ред. Н. С. Побірченко. — К.: Науковий світ, 2003. — 138 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. — К.: Академвидав, 2004. — 352 с.
3. Інтерактивні технології навчання в початковій школі: навчальний посібник / О. А. Біда, О. В. Кравчук, Г. І. Коберник та ін. — Умань: РВЦ «Софія», 2007. — 212 с.
4. Коваль Л. В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник / Л. В. Коваль. — Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. — 225 с.
5. Комар О. А. Уроки в початковій школі із застосуванням інтерактивних технологій навчання: навчальна програма та методичні рекомендації спецкурсу для студентів вищих педагогічних закладів освіти / О. А. Комар. — Умань, 2007. — 68 с.
6. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти: монографія / О. А. Комар. — Умань: РВЦ «Софія», 2008. — 331 с.
7. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. — К.: Грамота, 2003. — 216 с.
8. Метод проектів у початковій школі / упор.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк. — К.: Шкільний світ, 2007. — 128 с.
9. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. — К.: АСК, 2001. — 256 с.
10. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навчальний посібник / О. М. Пехота, В. Д. Будаєв та ін.; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. — К.: АСК, 2003. — 240 с.
11. Пометун О. І. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ / О. І. Пометун, О. А. Комар. — Умань: РВЦ «Софія», 2007. — 65 с.
12. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. — К.: А.П.Н., 2002. — 136 с.
13. Химинець В. В. Інновації в початковій школі / В. В. Химинець, М. Ю. Химинець. — Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2008. — 344 с.

УДК 371.14

Галина ОДИНЦОВА

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті аналізуються основні інноваційні педагогічні технології, які використовуються у процесі лінгвістичної підготовки майбутніх учителів початкової школи: модульні технології, тестові технології, інформаційні технології, інтерактивні технології, проектні технології.

В статье анализируются основные инновационные педагогические технологии, которые используются в процессе лингвистической подготовки будущих учителей начальной школы: модульные технологии, тестовые технологии, информационные технологии, интерактивные технологии, проектные технологии.

The article deals with the analysis of the main innovative pedagogical techniques, which are applied during the linguistic training of the future primary school teachers. Special attention is paid to the module techniques, testing techniques, informational techniques, interactive and project-work techniques.

Входження України у світовий освітній простір ставить нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. Школа сьогодні очікує вчителя, який би інтегрував у собі інтелектуальні здібності, дослідницькі уміння і творчий потенціал, характеризувався би високим рівнем культури мовлення, наявністю комунікативних умінь та навичок тощо. Виконання соціального замовлення передбачає зміни в усій освітній парадигмі. «Гуманізація освіти, її орієнтація на розвиток особистісного потенціалу учня, запобігання безвиході

змусили школу перейти на технологічний стан розвитку, окремі форми і методи повинні поступитися цілісним педагогічним технологіям загалом і технологіям навчання — зокрема; вибір освітньої технології — це вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи вчителя» [6, с. 9].

Питанням теорії і практики технологізації освітнього процесу присвятили свої дослідження такі вчені, як А. Алексюк, В. Бондар, В. Гузєєв, І. Зязюн, О. Пехота, О. Савченко, Г. Сазоненко, С. Сисоєва, П. Сікорський, А. Фурман та ін. Однак проблема використання педагогічних технологій у процесі мовної підготовки вчителів початкових класів залишається маловивченою, чим і зумовлена актуальність нашого дослідження.

Мета статті — дослідити можливість реалізації у навчальному процесі інноваційних педагогічних технологій, які б активізували лінгвістичну підготовку майбутніх учителів початкової школи.

Сама дефініція «інноваційні технології» іншомовного походження; термін «інновація» запозичений з латинської мови (*invasion*) і перекладається як «оновлення», «новизна», «зміна», а «технологія» — грецького походження (*techne* — мистецтво, *logos* — наука, вчення) і означає «наука про майстерність, мистецтво». У сучасній педагогічній літературі науковці послуговуються термінами «педагогічні інновації», «інноваційні технології», «педагогічні технології», «освітні технології» тощо, які мають понад 300 формулювань, але суть яких зводиться до творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем через оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти як процесу, який оптимізує досягнення її мети [3, с. 6]. Тому інноваційні педагогічні технології у їхньому загальнопедагогічному розумінні слід розглядати як цілісний процес з його метою, змістом, структурою, методами, засобами, прийомами.

У зв'язку із реалізацією системою вищої освіти України ідей Болонського процесу відбувається її перехід від класичного викладання дисциплін до кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), що передбачає використання технології модульного навчання.

Модульне навчання зародилось у 60-х роках ХХ століття у вищих навчальних закладах і наукових інститутах США. Його родоначальником вважають С. Постлехвайта, який уперше запропонував «концепцію одиниць змісту освіти, згідно з якою невелику порцію навчального матеріалу можна вважати окремою темою і включати в програму занять» [2, с. 39]. Ідеї модульного навчання у вітчизняній науці розвинув А. Алексюк.

Технології модульного навчання широко використовуються під час вивчення циклу лінгвістичних дисциплін на факультеті підготовки вчителів початкових класів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Розроблено й затверджено навчальні програми відповідно до вимог КМСОНП, в основі яких покладено модульний принцип. Модуль — це «завершена частина освітньо-професійної програми..., що реалізується відповідними формами навчального процесу» [7, с. 7]. У структурі навчальних дисциплін можна виділити такі модулі: модуль 1 — аудиторна робота (лекції, практичні заняття, консультації, заліки, екзамени); модуль 2 — індивідуальна робота (робота в лабораторіях (кабінетах) у позанавчальний час; модуль 3 — самостійна робота (опрацювання додаткової літератури, робота в інформаційних мережах). Ці модулі передбачені усіма мовознавчими дисциплінами, які вивчаються на факультеті. У структурі залікового кредиту можливі й інші модулі, а саме: модуль 4 — курсова, дипломна, магістерська робота; модулі 5–6 — практики; модуль 7 — наукова робота (публікації, участь у конференціях, олімпіадах тощо) [7, с. 22]. Логічним є поділ окремих модулів (особливо модуля 1) на змістові модулі, які об'єднуються у блоки — розділи навчальної дисципліни.

Технологія модульного навчання в основі своїй є накопичувальною і враховує всі досягнення студента, а не лише його навчальне навантаження. Окрім того, вона активізує індивідуальну й самостійну роботу, що сприяє формуванню навичок самоосвіти.

Накопичувальна система оцінювання навчальних досягнень студентів немислима без використання тестових технологій. Сутність й основні положення тестології знайшли своє відображення в роботах зарубіжних та вітчизняних учених (В. Аванесов, Д. Вілфорд, К. Інгенкамп, Г. Ковальова, А. Мандрика, І. Підласий, А. Фурман та ін.).

Термін «тест» уперше в науковий обіг увів американський психолог Дж. Кеттел у 1890 році. Англійське «test» перекладається як «проба», «перевірка або випробування яких-небудь якостей, здатностей» [5, с. 11].

Навчальною програмою з української мови передбачено оцінювання кожного студента з кожної теми. З цією метою розроблено збірники тестів для поточного контролю знань з наскрізною нумерацією. З цими тестами студенти працюють лише в аудиторії під керівництвом викладача. Кожен тест містить чотири варіанти відповідей по чотири слова у кожному варіанті. Це дає змогу, з одного боку, залучити для аналізу великий обсяг мовного матеріалу і швидко й об'єктивно оцінити знання кожного студента, а з іншого — стимулює до систематичності у навчанні, підвищує якість знань, зумовлює здорову конкуренцію.

Окрім поточного тестування, яке відбувається на паперових носіях, у кінці вивчення навчальної дисципліни студентам пропонується підсумкове комп'ютерне тестування. За короткий час (30 хвилин) кожен має змогу перевірити свої знання й одержати оцінку, яку виставляє комп'ютер. Тому використання тестових технологій є найбільш ефективним і об'єктивним засобом перевірки знань студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Сучасне суспільство характеризується глобальною інформатизацією, що призвела до проникнення інформаційних технологій в усі сфери життєдіяльності людини, у тому числі й в освіту. Є чимало фундаментальних наукових досліджень з проблем використання інформаційних технологій навчання (М. Жалдак, Ю. Машбіц, С. Пейперт, І. Роберт та ін.).

На факультеті підготовки вчителів початкових класів створено комп'ютерний клас, де студенти мають змогу користуватися мережею Інтернет, електронною бібліотекою та навчально-методичними матеріалами з кожної лінгвістичної дисципліни, які є в електронному варіанті (так званий інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни — ІКНМЗД). Кожен ІКНМЗД містить навчальну програму, тексти лекцій, плани практичних занять і завдання для їх виконання, індивідуальні навчально-дослідні завдання, термінологічний словник, рекомендовану літературу, тести для самоконтролю, екзаменаційні питання, завдання для самостійної роботи. Skorистатися ІКНМЗД студент може у зручний для нього час і самостійно уточнити, поглибити чи вдосконалити свої знання. Використання інформаційних технологій у навчальній діяльності студентів підвищує їхню інформаційну культуру, сприяє формуванню у них інформаційно-пошукових умінь і навичок.

Активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів на заняттях з мови допомагає також і використання інтерактивних технологій. «Інтерактивний» (від англ. *inter* — взаємний, *act* — діяти) трактується як здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь або з ким-небудь» [4, с. 95]. На заняттях практикуються такі форми роботи, які розраховані на взаємодію не лише викладача і студента, а й студентів між собою. Особливо активно на лекціях та практичних заняттях обговорюються проблемні питання, які часто набувають дискусійного характеру, наприклад: скільки голосних звуків в українській мові — шість чи безліч? Морфема *-ти* в інфінітивах — закінчення чи суфікс? Слова *ліс* і *лісник*, *гора* і *горіти* — споріднені чи спільнокореневі? Порядкові числівники відповідають на питання *котрий?* чи *який?* Чому правильною є форма дробових числівників *дві треті* а не *дві третіх?* тощо. Подібні обговорення часто набувають форми полілогу, де кожен учасник аргументує свою думку, співвідносить її із судженнями інших.

На практичних заняттях часто практикуються рольові ігри, моделювання життєвих ситуацій, наприклад: скласти діалог «У магазині» з використанням числівників у різних

відмінкових формах; обговорити з друзями проблему «Чи не шкодую я про свій професійний вибір» з використанням складнопідрядних речень тощо.

Інтерактивні технології розвивають комунікативні вміння і навички студентів, сприяють критичності мислення та соціалізації особистості.

На заняттях з української мови мають місце і проектні технології (метод проектів був розроблений у 20-х роках ХХ століття у США американським філософом і педагогом Дж. Дьюї та його учнем В. Килпатріком). У сучасній педагогіці розрізняють декілька типів проектів: дослідницькі, творчі, інформаційні та практичні. Виконання мовних проектів зорієнтоване на самостійну роботу студентів — індивідуальну (виконання з кожної виучуваної дисципліни індивідуального науково-дослідного завдання) або групову, яка здійснюється протягом певного періоду часу. В основі цих технологій лежить формування у студентів дослідницьких умінь і навичок. Працюючи над проектом, майбутні педагоги повинні ознайомитися з науковою літературою, систематизувати й узагальнити набуті знання, виділити основне, оформити відповідні матеріали і представити своє дослідження. Студентам пропонуються такі лінгвістичні проекти: укласти таблицю найтипівіших афіксальних морфем (префіксальних та суфіксальних) іменника, прикметника і дієслова (по групах), навести приклади слів із даними морфемами; укласти словнички термінологічної лексики за підручниками початкової школи з відповідними ілюстраціями (математичної, образотворчої, природознавчої, музичної тощо); підготувати методичні рекомендації з розділів «Цікава фонетика», «Цікава лексикологія», «У світі граматики» тощо. Такого типу лінгвістичні проекти мають науково-пошуковий характер і часто переростають у цікаві мікродослідження.

Таким чином, перехід на навчання за кредитно-модульною системою веде до зростання ролі самостійної та індивідуальної роботи студентів, а це вимагає широкого впровадження в освітній процес сучасних інноваційних технологій. У процесі лінгвістичної підготовки майбутніх учителів початкової школи використовуються основні надбання модульних, тестових, інтерактивних, інформаційних та проектних технологій, які мають особистісно зорієнтований характер і спрямовані на розвиток творчих здібностей студентів, формування у них пізнавального інтересу, дослідницьких умінь і навичок, мовно-мовленнєвої компетенції, що становить міцний фундамент майбутнього кваліфікованого спеціаліста.

Стаття не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Подальшого дослідження потребують питання про використання інших інноваційних технологій (текстоцентричних, модеративних тощо) у навчальній діяльності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. Педагогіка вищої школи: курс лекцій / А. Алексюк. — К.: ІСДО, 1999. — 220 с.
2. Дяченко Л. Інноваційні методи навчання / Л. Дяченко // Дивослово. — 2005. — № 4. — С. 39–42.
3. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури / О. І. Когут. — Тернопіль: Астон, 2005. — 204 с.
4. Мацевко Н. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку пізнавальної активності студентів / Н. Мацевко // Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції: матеріали регіонального науково-практичного семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. — С. 93–96.
5. Никорак Я. Тестові технології як провідний засіб реалізації сучасних педагогічних інновацій в освіті / Я. Никорак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету (Серія: Педагогіка). — 2006. — № 3. — С. 10–13.
6. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота. — К.: А.С.К., 2001. — 256 с.
7. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців. — Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. — 48 с.
8. Пультер С. До питання про впровадження нових освітніх технологій у середній та вищій школі / С. Пультер // Дивослово — 2005. — № 3. — С. 2–4.